

Hodnoticí aktivita

Emoce

Anotace

Konfliktní komunikační situace jsou ve škole denním chlebem. Tento KKP cílí na hodnocení kompetence sociální a personální, konkrétně k hodnocení adekvátní interakce a sebereflexe (zejména ve vztahu k pocitům a potřebám svým i ostatních). Pro rozvoj dané kompetence využijeme základní lexikologické učivo předmětu ČJ na 2. stupni, a sice kupř. synonyma a antonyma, příp. slovtvorné odvozování (veselý : veselost : veselit se; smutný : smutek : smutnit, truchlit). Níže doporučené postupy jsou nápomocné v hodnocení daných kompetencí, a to jak staticky (v daném období), tak také dynamicky (v průběhu delšího časového intervalu, např. jednoho školního roku). Uvedené aktivity jsou vhodné i pro vyučující(ho) samotného, k jeho vlastnímu seberozvoji, k jeho vlastní sebereflexi co se konfliktních komunikačních situací týče.

Věk – cílová skupina

6.–7. ročník (11–13 let)

Časová dotace (rozsah výuky)

Výuková část – ideálně projektový den, anebo série jednotlivých 45minutových hodin (celkem min. 3 hodiny). *Reflexe* – dle potřeb žactva (5–30 minut na žáka jednou za týden/měsíc). Je nutno nastavit individuálně dle potřeb jednotlivých žáků.

Znalostní a kompetenční předpoklady žáků

Žák napíše strukturovaný text (úvod, stat', závěr); žák dopíše do grafu hodnoty, které naměřil/získal/odvodil; žák shromažďuje a třídí své písemné materiály (vede si portfolio).

Učitel věnuje jednou za týden tomuto KKP cca 30 minut celkové *reflexe* (uplynulého týdne) a *plánování* (na následující týden).

Prostorové a materiální požadavky na realizaci

Třída/hřiště/louka/les. Kartičky s emocemi a potřebami, které si vyučující sám připraví dle svých potřeb (na konci tohoto dokumentu přikládáme odkazy na kartičky, zároveň jsou i součástí této hodnoticí aktivity ve formátu PDF).

Vzdělávací obor

Český jazyk a literatura, občanská výchova, etická výchova

Očekávaný výstup

ČJL-9-1-01 odlišuje ve čteném nebo slyšeném textu fakta od názorů a hodnocení, ověřuje fakta pomocí otázek nebo porovnáváním s dostupnými informačními zdroji.

ČJL-9-1-02 rozlišuje subjektivní a objektivní sdělení a komunikační záměr partnera v hovoru.

VO-9-1-04 uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích.

Hodnocená klíčová kompetence

Kompetence sociální a personální.

Podrobnější informace k hodnoceným schopnostem a dovednostem klíčové kompetence

Kompetence sociální a personální – adekvátní interakce a sebereflexe (zejména ve vztahu k pocitům a potřebám svým i ostatních).

„Na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů.“

Při řešení KKP budou žáci uplatňovat následující schopnosti a dovednosti:

- Žák(yně) pojmenuje přesně své pocity a potřeby.
- Žák(yně) funkčně formuluje svou žádost/prosbu.
- Žák(yně) ovládá seberegulaci pro řízení vlastního jednání v interakcích, vč. interakce k sobě samé(mu), a to i v náročné situaci.

Součásti hodnoticí aktivity

- Emoce – kartičky se slovy/obrázky (Zdroj: volně ke stažení z <https://nenasilnakomunikace.org/stahnete-si-cviceni-s-kartickami-potreb-a-pocitu/>)
- Emoce – pracovní list
- Emoce – sebehodnocení

Struktura a organizace realizace hodnoticí aktivity

0. příprava: tisk a nastřihání/nařezání kartiček; lamino; učitel si kartičky sám připraví, dle emocí, které chce vystihnout

1. evokace: pantomima – kartičky s pojmenováním/obrázkem pocitu (pro začátečníky) – žáci ve skupinách si vzájemně pantomimicky předvádějí jednotlivé emoce a snaží se je uhodnout...

2. uvědomění: lexikální vztahy mezi jednotlivými lexémy pojmenovávajícími pocity/potřeby; vztahy synonymie (nalezení daných vztahů není cílem, ale prostředkem); otázky k individuálnímu zodpovězení žáky / případně možnost práce ve skupině:

a. Jak pojmenuješ tento pocit? (žáci mají k dispozici obrázek rozzlobeného/spokojeného člověka/dítěte/náčiletého; obrázek je možno promítnout na tabuli dataprojektorem či rozdat zalaminovanou kartičku do skupin či do dvojic/lavic)

b. Žactvo vygeneruje určité lexémy (nejdříve ve skupinách – zapsáno na flipech; poté v rámci celé třídy – zapsáno na tabuli), např.: hněv, vztek, naštvaní, zloba, rozčilení... (zapisujeme všechno – to, u čeho si nejsme jisti, označíme otazníkem); potom následuje otázka:

i. Jsou to všechno synonyma? (Připomeneme si význam termínu synonymum.) Pokud ano, proč myslíš, že jsme někdy naštvaní/nazlobení/rozhněvaní? // Jsi někdy nazlobená/nazlobený? // Vzpomeň si na některou z nedávných situací, kdy jsi byl(a) nazloben(á). Co se stalo? Proč jsi byl(a) nazloben(á)/naštvan(naštvaná)/vytočen(á)? Potřeby: Co by ti tenkrát pomohlo, abys přestal(a) být naštvan(naštvaná)?

ii. Anebo jsou mezi danými pojmenováními nějaké rozdíly? Pokud ano, jaké? Vysvětlí na příkladech (které si vymyslíš). (Práce ve skupinách.) Co by dotyčnému pomohlo, aby přestal být naštvaný/nazlobený/rozhorlený? (přechod k potřebám)

c. Žactvo ve skupinách analyzuje další pocity a potřeby (nachází mezi nimi souvislosti).

i. Vymyslete/najděte příklady situací, v nichž se projevují následující pocity (kartičky s pocity rozladění, podráždění, rozhořčení... jsou na konci tohoto projektu v odkazu).

ii. Propojte předchozí situace a pocity s některou z následujících potřeb neboli: Co by dotyčnému pomohlo, aby se cítil lépe (pokud je emoce negativní)? / Které potřeby má dotyčný naplněny, pokud se cítí dobře (a jeho emoce jsou tedy pozitivní)? Kartičky

s nápisy jistota, bezpečí, stabilita.

d. Skupiny si vzájemně referují své poznatky.

reflexe: Jak spolu podle tebe souvisejí pocity a potřeby? Jak by ti mohlo nalezení (tvých) pocitů a potřeb pomoci v komunikaci s ostatními? Jakým způsobem se svých pocitů v dané chvíli dobrat? Jak přijít na to, jak se cítím a co potřebuju?

Rozsah hodnocení

Hodnocení budou ideálně všichni žáci, reálně ti, jež vyučující ohodnotit stihne.

Návrh (diagnostický/statický): Vracet se k hodnocení žáků v dané kompetenci průběžně v průběhu roku tak dlouho, až budou ohodnoceni všichni alespoň jedenkrát (a to v případě, že cílem je diagnostika, snaha zjistit, jak na tom žactvo v rámci této kompetence aktuálně/letos je). V případě některých žáků to může být vhodný postup, neb se v dané oblasti příliš nerozvíjejí, v případě jiných žáků bude vhodnější jiný postup (funkční/dynamický) níže.

Možnost (funkční/dynamická): Vyučující může danou metodu hodnocení kompetence žáka využít jen u těch žáků, kteří rozvoj dané kompetence potřebují mapovat obzvláště (tj. nedaří se jim řešit konflikty v komunikaci, mají opakovaně komunikační problémy se spolužáky i vyučujícími, trpí výbuchy agrese v průběhu komunikace, potřebují se zaměřit na rozvoj dané kompetence obzvláště ap.). U těch, kteří danou kompetenci rozvinutu již mají (soudě dle pozorování a rozhovorů vyučujícího s žákem), není tento směr rozvoje kompetencí v daném období klíčový, ačkoli není vyloučeno, že i těmto žákům by prospělo uvědomit si jednotlivé kroky.

Hodnocení

Učitel dle zpracovaných informací z PL a sebehodnocení sám zařadí žáka do dosažené úrovně dané kompetence.

začínající: na základě upozornění (resp. zpětné vazby) upraví své vlastní jednání nebo interakci

poučený: snaží se regulovat své jednání i interakci

aktivně užívající: ovládá seberegulaci pro řízení vlastního jednání i v interakcích ve známých situacích

pokročilý: ovládá seberegulaci pro řízení vlastního jednání i v interakcích, a to i v náročné interakci/situaci

Vedlejší informace pro vyučující(ho) je:

- zda žák zná (či nezná) synonyma a antonyma k daným lexikálními jednotkám označujícím jednotlivé pocity/potřeby...

Hodnocení žákovských kompetencí ze strany vyučující(ho) vychází zásadně ze sebehodnocení žactva + z vlastního pozorování vyučující(ho). Následně je potřeba, aby vyučující své pozorování konzultoval(a) s dotyčným žákem. Hodnocení na základě pozorování, které nebylo zkonzultováno se žákem, by mohlo vést k mylným závěrům.

Rozvoj dané KK lze mapovat pravidelnou písemnou aktivitou. Doporučuje se kupř. jednou za týden psát s žáky kratičkou sebereflexi na téma: *Jak se mi v uplynulém týdnu dařilo komunikovat s ostatními? Měl(a) jsem za poslední týden nějaký konflikt v komunikaci? Pokud*

ano, jak probíhal? Zlepšuju se v řešení konfliktních situací? (Vyučující i žactvo dbají na to, aby text měl strukturu úvod, stat' a závěr.)

Otázky na žactvo: Jak se ti dařilo řešit konfliktní situace minulý týden? Svůj první dojem zaznač na škále od jedné do deseti (deset je nejlepší výsledek). Poté sepiš úvahu o své komunikaci v uplynulém týdnu (viz výše). Liší se tvůj aktuální pohled? Proč ano? / Proč ne?

Žákům samotným by zároveň byla k užítku zpětná vazba od spolužáků. *Vidí mé zlepšování/stagnaci/zhoršování v dané kompetenci mí spolužáci stejně, či rozdílně? Pro tyto účely by bylo vhodné vytvořit dvojice či skupiny žáků, kteří spolu tráví čas obzvláště intenzivně a jsou také přítomni u jejich emočně zátěžových situací.*

Výsledná informace pro žáka

Ještě neovládám (už / částečně / se střídavou/kolísavou úspěšností) / ovládám svou seberegulaci v interakcích. Přeloženo do řeči žactva:

Daří/nedaří se mi porozumět sám sobě a vyjádřit své pocity a potřeby tak, aby tomu rozuměli ostatní.

Co to znamená „snaží se“? Jak vyučující pozná, že se žák(yně) „snaží“? Pochtivě vyplňuje materiály ke zpětné vazbě, sleduje svůj vývoj, všímá si, kde naposledy chyboval(a) v komunikaci, a soustředí se na to, aby chybu příště neopakoval(a), tzn. neopakuje předchozí chyby... (Kdo chyby opakuje, ten se nesnaží? Vyučující zná svého žáka a dokáže posoudit, co je v žakových možnostech – neopakovat chyby, opakovat chyby s drobným posunem k lepšímu).

Obměna hodnoticí aktivity ve výuce

Žactvo si ve skupinách vzájemně pantomimicky předvádí své reálné aktuální pocity (pro pokročilé) – žactvo při práci s pocity a potřebami vychází z literárního/dramatického textu dle volby vyučující(ho)

Namísto se synonymií pracujeme s antonymií, příp. přejdeme z lexikologie do slovo tvorby a řešíme např., jak od substantiva odvodit: adjektivum, příp. sloveso (hněv, rozhněvaný, hněvat se), příp. jak ze slovesa vytvořit adjektivum, substantivum; popsat tato pravidla u slovní zásoby pocitů a potřeb.

Zdroje

Akyurt, Engin: Portrait of an Angry Man. Portrét našťvaného muže. Odkaz: <https://unsplash.com/s/photos/angry>, 16.02.2021.

Příbyla, Ondráš: Kartičky pocitů. Odkaz: <https://nenasilnakomunikace.org/wpcontent/uploads/2021/01/karticky-pocity-nvc-v2.pdf>, 16.02.2021.

Příbyla, Ondráš: Kartičky potřeb. Odkaz:

<https://nenasilnakomunikace.org/wpcontent/uploads/2021/01/karticky-potreby-nvc-v2.pdf>,
16.02.2021.¹

¹ Toto dílo je licencováno pod licencí Creative Commons BY-SA, takže můžete šířit a upravovat, ale vždy prosím uveďte zdroj, tzn. *autor Ondráš Příbyla*, a zachovejte licenční podmínky (označte BY-SA upravené a dále šířené dílo).

